

การบริหารจัดการสร้างฐานเรียนรู้เชิงปฏิบัติการรูปแบบเกษตรผสมผสาน
ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
The Management of Building a Learning Base
for Integrated Farming Practices at Bang Nok Khwaek,
Bang Khonthi District, Samut Songkhram Province

พงษ์ศักดิ์ เจริญงามเสมอ¹, พรรณี โรจนเบญจกุล¹, ทิพย์วารินทร์ เบญจนิรัตน์^{1*}, จตุพร อุ่นประเสริฐสุข¹ และจิรวัดน์ สุตสวาท¹
Pongsak Jaroengarmsamer¹, Phannee Rojanabenjakun¹, Tipvarin Benjanirat^{1*},
Jatuporn Ounprasertsuk¹ and Jirawat Sudsawat¹

¹วิทยาลัยสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาเขตสมุทรสงคราม

¹College of Allied Health Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University, Samut Songkram Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: tipvarin.be@ssru.ac.th

Received: February 22, 2023; Revised: June 25, 2023; Accepted: June 27, 2023

บทคัดย่อ

การเกษตรเป็นอาชีพพื้นฐานของคนไทย ความรู้ทางการเกษตรมีความสำคัญ การผสมผสานวิทยาการกับภูมิปัญญาเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จ วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างฐานการเรียนรู้ทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 2) ให้ชุมชนน้อมนำองค์ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่ 9) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา และ 3) ศึกษาความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ฐานการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใช้รูปแบบการบรรยายและสาธิต จำนวน 5 ฐาน ใช้เวลาฐานละประมาณ 20-30 นาที ได้แก่ 1) ฐานความรู้เรื่องการเกษตรแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2) ฐานการปลูกมะลิ 3) ฐานการเลี้ยงไก่ไข่ 4) ฐานการทำปุ๋ยไข่ และ 5) ฐานสาธิตการแปรรูปผลผลิต นักท่องเที่ยวใช้เวลาทั้งหมดประมาณ 2-3 ชั่วโมง โดยจะประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยวก่อนนำเสนอกิจกรรม

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ “สวนเกษตรผสมผสานครูสมศรี” ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ 6 ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม การเกษตรเป็นการปลูกพืชผักนานาชนิด เลี้ยงสัตว์ มีการแปรรูปทางการเกษตรให้ความรู้เรื่องการเกษตรโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถบริหารจัดการโดยมีเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ ชมรมแม่บ้าน และภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชนสนับสนุน

ความพึงพอใจในเรื่องเจ้าหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสเอาใจใส่นักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.80 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การให้ความรู้และแนะนำอย่างเหมาะสม และเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก

คำสำคัญ: ฐานเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ, เกษตรผสมผสาน, แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Abstract

Agriculture is basic professionals in Thailand. However, the fundamental knowledge of agriculture is crucial. Enhancing the technology with the local wisdom is one of the key success factors. The objectives of this research as 1) to create an agricultural learning base for enhancing the tourists' experiences 2) to induce the community applying the knowledge of His Majesty the King's (Rama IX) Sufficiency Economy Philosophy for community development and 3) to study the satisfaction of community agro-tourism.

The Learning Bases for an Integrated Farming Model were set up. There were 5 bases of explanation and demonstration including 1) Sufficiency Economy Philosophy base 2) Jasmine planting base 3) Layer chicken farming base 4) Egg fertilizer production base and 5) Product processing demonstration base such as herbal juice. The tourist may spend totally 2-3 hours; however, willing assessment was the important activity for the tourists prior to presentation.

The integrate farming model named "Somsri Integrated Agricultural Garden" located at no. 2, village 6, Bang Nok Kwaek Sub-district, Bang Khonthi District, Samut Songkhram Province. There are various kinds of vegetables cultivation, animals farming, agricultural products processing including herbal juice and providing the knowledge of integrated farm based on the principle of the Sufficiency Economy Philosophy. It managed by the network of elderly clubs and housewife clubs under the support of public and private sectors.

The satisfaction of the tourist on the smiling staff got the highest score of 4.80, followed by satisfaction on the appropriate knowledge providing and the comfortable service provided.

Keywords: Learning Base, Integrated Farming Model, Sufficiency Economy Philosophy, Agritourism

บทนำ

การสร้างฐานเรียนรู้เชิงปฏิบัติการรูปแบบเกษตรผสมผสาน จำเป็นต้องมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นที่รู้จักในประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ทวีปแอฟริกา และเอเชีย ใช้ชื่อว่าการเรียนรู้โดยการบริการสังคม (Service Learning: SL) เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและความต้องการของชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้และทักษะอย่างหลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม เจตคติที่พึงประสงค์ ตระหนักในความรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนและผู้เรียนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทั้งโดยการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและตามเป้าหมายที่กำหนด โดยชุมชนและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวกเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน (วิจารณ์ พานิช, 2557) โดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการปลูกพืช การทำน้ำชีวภาพ สมุนไพรไทยแต่โบราณ เป็นต้น (ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาพระนครศรีอยุธยา, 2564) ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้ประชาชนรอดพ้น โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง มีความพอประมาณ มีเหตุมีผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มีการพัฒนาที่ถูกต้องตามหลักการ พร้อมกับมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติ ซึ่งประชาชนสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างง่าย ๆ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) จังหวัดสมุทรสงครามมีประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมและกสิกรรม ในเขตอำเภอบางคนที จะมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด รองลงมาคือ อำเภออัมพวา และอำเภอเมืองสมุทรสงคราม พืชสำคัญได้แก่ มะพร้าว ลิ้นจี่ ส้มโอ และข้าว (เทศบาลตำบลบางนกแขวก, 2564) แผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสมุทรสงครามในประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีประเด็นการพัฒนา รวม 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวรูปแบบหลากหลายสอดคล้องกับวิถีชีวิตอย่างยั่งยืน 2) การพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานความปลอดภัย 3) การยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างความสมดุล เเท่าเทียม และมั่นคง ในการดำรงชีวิตของประชาชน และ 4) สร้างเสริมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม, 2564)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีนโยบายในการบริหารและพัฒนามหาวิทยาลัย 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ และด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม โดยนโยบายด้านการบริการวิชาการนั้นกำหนดให้ส่งเสริมให้มีการบริการวิชาการที่เชื่อมโยงกับงานวิจัยและเกิดการบูรณาการกับการเรียนการสอน สร้างเครือข่ายกับองค์กรภาครัฐและเอกชนในการให้บริการวิชาการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืน นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อสร้างโอกาสเรียนรู้ให้แก่คนทุกกลุ่มวัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2564) และแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนประสบการณ์ของผู้เรียนจะถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และจะมีผลโดยตรงต่อการสร้างความรู้ใหม่แนวคิดใหม่หรือการเรียนรู้ตนเอง กระบวนการเรียนรู้จึงมักเป็นลักษณะที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากการร่วมมือกันแก้ปัญหา (สุมาลี ชัยเจริญ, 2557) อาจารย์และนักศึกษาจึงได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลครัวเรือนยากจนเพื่อดำเนินโครงการบริการวิชาการในปีงบประมาณ 2563 ของวิทยาลัยสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาเขตจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าในพื้นที่เทศบาลตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีครัวเรือนยากจน มีที่ดินทางการเกษตรและปลูกพืชพันธุ์ทางการเกษตรได้ผลผลิตไม่เพียงพอในการเลี้ยงดูตนเองและบุคคลในครอบครัวมีความต้องการการสนับสนุนทางวิชาการเกี่ยวกับการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้นสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและบุคคลในครอบครัวได้และมีความสนใจที่จะดำเนินการเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรต่อไปในอนาคต

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินงานที่ต่อยอดจากโครงการบริการวิชาการในปีงบประมาณ 2563 เพื่อช่วยครัวเรือนเป้าหมายให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและบุคคลในครอบครัวได้และวางแนวทางพื้นฐานในการดำเนินการเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรต่อไปในอนาคต โดยการศึกษาเรียนรู้เชิงปฏิบัติการรูปแบบเกษตรผสมผสาน เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ชุมชนพัฒนาตนเองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนโดยน้อมนำองค์ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่9) และการดำเนินการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยจำแนกตามการใช้ประโยชน์พื้นที่ (Type of Land Use) ได้แก่ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทำสวนผลไม้ และพืชสวนอื่น ๆ การทำสวนป่าและการประมง (Sznajder, 2009) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโดยทำการเพาะเลี้ยงสัตว์ เพาะปลูกพืช ทำปุ๋ยอินทรีย์และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้จากพืชและ/หรือสัตว์ และจัดทำฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ฐานการเรียนรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์ ฐานการเรียนรู้การเพาะปลูกพืช ฐานการเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ และ ฐานการเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชและ/หรือสัตว์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้มาเรียนรู้และสามารถลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเองเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้มีความรู้ ความเข้าใจรูปแบบการเกษตรผสมผสานมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างฐานการเรียนรู้ทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
2. เพื่อให้ชุมชนน้อมนำองค์ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่ 9) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ COE. 2-064/2021 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 1 ครัวเรือน บุคลากรภาคีเครือข่ายที่ให้ความร่วมมือในการสนับสนุน และนักท่องเที่ยว

ที่สนใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาความต้องการการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview Guide) โดยการตั้งคำถามปลายเปิด จำนวน 15 ข้อ โดยสัมภาษณ์จากครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 1 ครัวเรือนที่มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการ มีจำนวนสมาชิกครัวเรือน 5 คน และบุคลากรภาคีเครือข่ายที่ให้ความร่วมมือในการสนับสนุน จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 นักพัฒนากรเกษตรตำบล เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางนกแขวก เจ้าหน้าที่การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวมทั้งสิ้น 10 คน ชุดที่ 2 แบบสังเกตการณ์ โดยมีประเด็นที่สังเกต คือ -ความต้องการในการสร้างฐานการเรียนรู้และการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน (SWOT Analysis) จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Participatory Workshop) สร้างฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 1 ครัวเรือน และบุคลากรภาคีเครือข่ายที่ให้ความร่วมมือในการสนับสนุน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน และชุดที่ 3 แบบสอบถาม เป็นการสอบถามความพึงพอใจในฐานการเรียนรู้เชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวจำนวน 10 คน ในด้านแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีข้อคำถาม รวมทั้งสิ้น จำนวน 35 ข้อ วิเคราะห์และประมวลผลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการประมวลผลค่าสถิติสำหรับเปรียบเทียบข้อมูล ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การแจกแจงความถี่ (Frequency) การให้คะแนนและแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ใช้วัดระดับเป็นข้อมูลมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามหลักของ Likert Scale (Likert, 1967)

ผลการวิจัย

1. ผลการการบริหารจัดการสร้างฐานการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการนำองค์ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่ 9) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา

เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์การบริหารจัดการสร้างฐานเรียนรู้เชิงปฏิบัติการรูปแบบเกษตรผสมผสาน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 สถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ 6 ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เดิมใช้ชื่อสวนเกษตรอินทรีย์ครูจิม แต่จากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำราเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่า ระบบเกษตรอินทรีย์ เป็นรูปแบบหนึ่งของเกษตรผสมผสาน ซึ่งการกำหนดรูปแบบการดำเนินการเกษตรผสมผสาน มีหลากหลายแบบ อาจจะยึดการแบ่งตามวิธีการดำเนินการ ลักษณะพื้นที่ กิจกรรมที่ดำเนินการ ทรัพยากร เป็นต้น ซึ่งระบบเกษตรอินทรีย์ แบ่งตามวิธีการดำเนินการออกเป็น ระบบเกษตรอินทรีย์ และ ระบบเกษตรธรรมชาติ (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และคณะ, 2555) แต่ข้อมูลจากการสำรวจพบว่า เข้าหลักเกณฑ์ของเกษตรผสมผสาน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของเกษตรยั่งยืน และ เจ้าของสถานที่ได้น้อมนำระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริระดับเกษตรกร ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนชื่อเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการ สรุปผลการพิจารณาชื่อสถานที่ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ “สวนเกษตรผสมผสานครูสมศรี”

1.2 ประเภทของการเกษตรที่ดำเนินการ

การปลูกพืช มีการปลูกพืชผักนานาชนิด ได้แก่ ไม้ผล คือ กล้วย มะพร้าว มะม่วง มะปราง ละมุด ไม้ดอก คือ มะลิ ผักสวนครัว คือ ตะไคร้ มะกรูด มะนาว อัญชัญ พริก ผักบุ้ง มะเขือ ฯลฯ

การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ไก่ไข่ และเลี้ยงปลาตามธรรมชาติ

การแปรรูปทางการเกษตรน้ำสมุนไพร ได้แก่ น้ำตะไคร้ น้ำอัญชัน และชาดอกมะลิ

การทำการเกษตรอื่น ๆ ได้แก่ มีการทำปุ๋ยไข่ การให้ความรู้เรื่องเกษตรผสมผสาน และการทำการเกษตรโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 จุดเด่นทางการเกษตรที่ใช้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การเกษตรเป็นลักษณะผสมผสาน เลี้ยงไก่ไข่ด้วยหยวกกล้วยและผักอื่น ๆ ที่ได้จากผลผลิตในสวนที่ปลูกไว้ ไข่ไก่ที่สดสะอาดปลอดสารพิษต่าง ๆ

มูลไก่อนำมาเป็นปุ๋ยให้กับมะลิ กุหลาบ และพืชผักสวนครัวต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำปุ๋ยจากไข่ไก่เพื่อเพิ่มผลผลิตได้อีกด้วย อีกทั้งยังมีการนำผลผลิตมาแปรรูป ได้แก่ น้ำสมุนไพร เช่น น้ำตะไคร้ น้ำอัญชัน และชามะลิ นับได้ว่าเป็นการเกษตรที่ครบวงจร สามารถนำไปเป็นแบบอย่างให้กับผู้สนใจที่จะทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงตัวเองได้ต่อไป

1.4 การบริหารจัดการและปัญหาอุปสรรค

1.4.1 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากมีการประสานไปจะได้รับการสนับสนุนพอสมควร ปัญหาอุปสรรค คือ การเดินทางไปประสานงานไม่สะดวก เนื่องจากมีภาระงานอื่น ๆ ค่อนข้างมาก

1.4.2 การส่งเสริมทางการตลาด การดำเนินการที่ผ่านมาในการส่งเสริมการตลาด คือ การนำสินค้าไปจำหน่ายตลาดใกล้บ้านและเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง การบอกต่อปากจากลูกค้าเก่าแนะนำลูกค้าใหม่ และมีการเพิ่มช่องทางส่งเสริมทางการตลาดโดยใช้ Line และ Facebook ปัญหาอุปสรรค คือ การลงข้อมูลข่าวสารผ่านทาง Line และ Facebook ยังน้อย

1.4.3 ความร่วมมือของเครือข่าย ที่ผ่านมายังไม่ได้มีการดำเนินการขอความร่วมมือของเครือข่าย แต่ในอนาคตหากมีการดำเนินกิจกรรมเป็นศูนย์เรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถดำเนินการขอความร่วมมือของเครือข่ายเนื่องจากมี Group Line และหมายเลขโทรศัพท์ของสมาชิกเครือข่ายที่ผ่านมาเมื่อมีกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือของเครือข่ายก็สามารถดำเนินการได้เป็นอย่างดี ทุกคนมีสัมพันธ์อันดีต่อกัน

1.4.4 ผลผลิต ที่เป็นรายได้หลัก ได้แก่ ดอกมะลิ และไข่ไก่อารมณ์ดี ดอกมะลิต้องมีการดูแลบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ เช่น การใส่ปุ๋ยไข่ประมาณสัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง ฉีดสมุนไพรไล่แมลงศัตรูพืช ส่วนไข่ไก่ต้องดูแลให้อาหารที่ดีมีประโยชน์และป้องกันการเจ็บป่วย ปัญหาอุปสรรค คือ ปริมาณผลผลิตมากบ้างน้อยบ้างตามฤดูกาล และราคาของผลผลิตขึ้นลงตามความต้องการของผู้บริโภค

1.5 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว สิ่งที่ต้องการพัฒนาและแนวทางในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การดำเนินกิจกรรมเป็นศูนย์เรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการคิดฐานกิจกรรมต่าง ๆ ที่คิดว่าสามารถทำได้ แต่ถ้าจะต้องพัฒนาจะดำเนินการสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมว่าอยากได้กิจกรรมรูปแบบใดเพื่อให้การพัฒนากิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ยังไม่สามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวได้เนื่องจาก ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการเป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการดำเนินการสร้างฐานการเรียนรู้

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับและความคาดหวังจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในแง่ธุรกิจการท่องเที่ยว มีรายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน นักท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ส่วนในแง่การเกษตรคือ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการเกษตรผสมผสาน และโครงการเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักท่องเที่ยวได้มีความรู้ ความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

1.7 ความต้องการการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.7.1 สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์ความรู้ทางการเกษตร ฯลฯ

1.7.2 ประชาสัมพันธ์จังหวัด เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์

การบริหารจัดการสร้างฐานการเรียนรู้

ฐานที่ 1 ฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรผสมผสานมาบรรยายประกอบกับโปสเตอร์ให้กลับมาทบทวนเนื้อหาได้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปต่อยอดได้ โดยมีเนื้อหาหลักว่าโดยสรุป คือ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และดำเนินเศรษฐกิจพอเพียงระดับเกษตรกร เพื่อการเกษตรเน้นการพึ่งพาตนเอง ใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเอง เดินทางสายกลาง มีความพอดีและพอเพียงกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และรู้จักนำทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น รู้จักการนำปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสบายและพอเพียงกับตนเอง

เกษตรผสมผสาน เป็นรูปแบบหนึ่งใน 5 แบบของเกษตรยั่งยืน ซึ่งรูปแบบเกษตรยั่งยืน 5 แบบ คือ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ และ เกษตรธรรมชาติ การทำเกษตรผสมผสานสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทำกินขนาดเล็ก เพื่อลดความเสี่ยงจากการผลิต ลดการพึ่งพิงเงินทุน ปัจจัยการผลิต และอาหารจากภายนอก เศษพืชและมูลสัตว์ ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากกิจกรรมการผลิต ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในไร่นา และทำให้ผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น เป็นระบบการเกษตรที่ปลูกพืชและมีการเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมแต่ละชนิดจะต้องเกื้อประโยชน์ต่อกัน

ฐานที่ 2 ฐานการเรียนรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์ นำน้องความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่แบบอินทรีย์เพื่อให้ได้ผลิตผลเป็นไข่ไก่อารมณ์ดี อธิบายเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงไก่ด้วยอาหารจากธรรมชาติโดยใช้รำ ปลายข้าว ข้าวเปลือก หยวกกล้วย เป็นต้น เมื่อยามไก่เจ็บป่วยต้องดูแลรักษาโดยใช้ยาที่ได้จากพืชสมุนไพรต่าง ๆ ไม่ใช่ยาที่เป็นสารเคมีหรือสารสังเคราะห์ใด ๆ พื้นกรงจะใช้แบริบและขุยมะพร้าวหมั่นคอยดูแลรักษาความสะอาดเปลี่ยนพื้นให้แห้งอยู่เสมอและพื้นกรงไก่ที่กำจัดแล้วสามารถนำไปเป็นปุ๋ยสำหรับการปลูกพืชได้อีกด้วยและมีการเปิดเพลงให้ฟังเพื่อลดความเครียด สาธิตวิธีการเก็บไข่ไก่ตลอดจนให้นักท่องเที่ยวทดลองให้อาหารไก่และเก็บไข่ไก่ด้วยตนเอง

ฐานที่ 3 ฐานการเรียนรู้การเพาะปลูกพืช โดยนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกต้นมะลิ สาธิตวิธีการปลูก โดยขุดหลุมปลูก รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกแห้ง นำกิ่งพันธุ์มะลิปล้ำงน้ำเอาวัสดุเพาะออกให้เห็นรากสีขาว พูนโคนที่ก้นหลุมปลูก วางให้รากต้นกล้าพันธุ์หรือกิ่งพันธุ์กระจายจะช่วยให้รากเดินและหาอาหารได้ดี เกลี่ยดินกลบแล้วให้น้ำแต่พอชุ่ม บรรยายวิธีการดูแลบำรุงรักษาเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ โดยมะลิปลูกใหม่รดน้ำทุกวันในตอนเช้าหรือได้รับน้ำอย่างพอเพียง การปลูกต้นฤดูฝนก็ให้ได้รับน้ำจากน้ำฝน จัดการแปลงปลูกให้ระบายน้ำได้ดี เมื่อดันมะลิเจริญเติบโตดี ได้ให้น้ำวันละครั้ง หรือ 2 วัน ต่อครั้ง การใส่ปุ๋ยโดยใช้ปุ๋ยไข่จะช่วยให้ได้ดอกมะลิที่ใหญ่และมีดอกเพิ่มขึ้น ถ้าตรวจพบว่ามีเพลี้ยไฟ ตั๊กแตน หรือหนอนเจาะดอกมะลิ ตัดกิ่งออกไปทำลายทิ้ง หรือฉีดพ่นสารสะเดาป้องกันกำจัด เมื่อปฏิบัติดูแลบำรุงรักษาได้ดี ต้นมะลิก็เจริญเติบโตสมบูรณ์ ประมาณ 6 เดือน เริ่มเก็บเกี่ยวได้ เก็บดอกมะลิล่วงเวลาเข้า แคดไม่ร้อน ดอกไม่ช้ำ

ฐานที่ 4 ฐานการเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ โดยนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำปุ๋ยไข่หรือฮอร์โมนไข่ จะช่วยเร่งการเจริญเติบโต เร่งดอก เร่งผลได้ดี

ส่วนผสมในการทำปุ๋ยไข่หรือฮอร์โมนไข่	ไข่ไก่	5	ฟอง
	นมเปรี้ยว	1	ช้อนโต๊ะ
	น้ำตาลทรายแดง	1	ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ นำไข่ไก่ 5 ฟอง ตีให้เข้าเป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นใส่นมเปรี้ยว 1 ช้อนโต๊ะ และน้ำตาลทรายแดง 1 ช้อนโต๊ะ คนให้ส่วนผสมทั้งหมดละลายและเข้ากันดี จากนั้นนำไปใส่ขวดปิดเขย่าให้เข้ากันอีกครั้ง และตั้งไว้ในที่ร่ม 3 วัน คลายฝาหลวมไม่ปิดแน่นเพราะกระบวนการหมักอาจทำให้เกิดแก๊ส ถ้าปิดฝาแน่นอาจทำให้ขวดระเบิดได้ เมื่อครบ 3 วัน สามารถนำไปใช้ใส่ต้นไม้ได้โดยใช้อัตราส่วน ปุ๋ยไข่ 2 ช้อนโต๊ะ ต่อน้ำ 20 ลิตร รดผักหรือต้นไม้ทุก 7 วัน

ฐานที่ 5 ฐานการเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชและ/หรือสัตว์ โดยนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารจากผลผลิตที่ได้จากการทำการเกษตร โดยการสาธิตและให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำด้วยตนเอง เช่น การทำไข่เจียวชะอม การทำขนมจากไข่ไก่ เช่น สังขยาฟักทอง ทองหยิบ ทองหยอด และ การทำน้ำสมุนไพร เป็นต้น ในฐานนี้จะจัดกิจกรรมโดยประเมินจากความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ในที่นี้จะสาธิตวิธีการทำน้ำสมุนไพรอัญชัน 2 แบบ คือ ผสมมะนาวและไม่ผสมมะนาว

ส่วนผสมในการทำน้ำสมุนไพรอัญชัน	ดอกอัญชัน	10	ดอก
	น้ำตาล	½	ถ้วย
	น้ำเปล่า	1.5	ลิตร
	มะนาว	1-2	ผล

วิธีทำ คือ ล้างดอกอัญชันในน้ำเปล่าให้สะอาด ต้มหม้อต้มน้ำให้เดือด พอน้ำเดือดใส่ดอกอัญชันลงไป ต้มจนได้สีตามต้องการปิดเตา ใช้กระชอนกรองเอาแต่น้ำ ใส่น้ำตาลลงไปคนน้ำตาลให้ละลายเข้ากัน สูตรผสมมะนาว ใส่มะนาวรสชาติดตามชอบแล้วพักไว้ให้เย็น ใส่น้ำแข็งหรือแช่เย็นพร้อมดื่ม

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

ตารางที่ 1 จำนวน ค่าเฉลี่ย และระดับของความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (n = 10)

ประเด็น	ความพึงพอใจ			ค่าเฉลี่ย	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง		
1. ความสะอาด	2 1.0	3 1.2	5 1.5	3.70	มาก
2. สภาพแวดล้อม	2 1.0	7 2.8	1 0.3	4.10	มาก
3. กิจกรรม	3 1.5	7 2.8	0 0.0	4.30	มากที่สุด
4. การให้ ความ รู้ และ คำแนะนำ	6 3	3 1.2	1 0.3	4.50	มากที่สุด
5. การอำนวยความสะดวก	7 3.5	1 0.4	2 0.6	4.50	มากที่สุด
6. เจ้าหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เอาใจใส่นักท่องเที่ยว	8 4.0	2 0.8	0 0.0	4.80	มากที่สุด
7. ความปลอดภัยของสถานที่	3 1.5	5 2.0	2 0.6	4.10	มาก
8. ความปลอดภัยจากกิจกรรม	4 2.0	3 1.2	3 0.9	4.10	มาก
9. ความปลอดภัยในการเดินทาง	3 1.5	6 2.4	1 0.3	4.20	มาก
10. เส้นทางในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว	5 2.5	4 1.6	1 0.3	4.40	มากที่สุด
11. ห้องสุขาสะอาด และ เพียงพอ	4 2.0	4 1.6	2 0.6	4.20	มาก
12. สถานที่รับรองเพียงพอ	4 2.0	4 1.6	2 0.6	4.20	มาก
13. สถานที่จอดรถเพียงพอ	5 2.5	1 0.4	4 1.2	4.10	มาก
14. ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3 1.5	4 1.6	3 0.9	4.00	มาก
รวม	59 2.11	54 1.54	27 0.58	4.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.23 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเรื่องเจ้าหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสเอาใจใส่นักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.80 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ให้ความรู้และคำแนะนำอย่างเหมาะสม และ เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกให้บริการเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.50 อยู่ในระดับมากที่สุด เส้นทางในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย คือ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีค่าเฉลี่ย คือ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด ความปลอดภัยในการเดินทาง ห้องสุขาสะอาดเหมาะสม เพียงพอ สถานที่รับรองเหมาะสมเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.20 อยู่ในระดับมาก สภาพแวดล้อมมีความร่มรื่นเป็นธรรมชาติ ความปลอดภัยของสถานที่ ความปลอดภัยจากอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม และสถานที่จอดรถเหมาะสมเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.10 อยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย คือ 4.00 อยู่ในระดับมาก น้อยที่สุด คือ ความสะอาดของสถานที่ มีค่าเฉลี่ย คือ 3.70 อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์การบริหารจัดการสร้างฐานเรียนรู้เชิงปฏิบัติการรูปแบบเกษตรผสมผสานสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. การสร้างฐานการเรียนรู้ทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสรุปได้ว่า ชื่อสถานที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ “สวนเกษตรผสมผสานครูสมศรี” ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 2 หมู่ 6 ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม ประเภทของการเกษตรเป็นการปลูกพืชผักนานาชนิด พืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ มีการแปรรูปทางการเกษตร ทำปุ๋ยใช้เอง ให้ความรู้เรื่องเกษตรผสมผสาน และการทำการเกษตรโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาพระนครศรีอยุธยา (2564) กล่าวว่า ฐานเรียนรู้ เชิงปฏิบัติการ หมายถึง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ การเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง สามารถบริหารจัดการได้ โดยมีเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ ชมรมแม่บ้าน และภาคีเครือข่ายภาครัฐเอกชน สนับสนุนด้านต่าง ๆ แต่ยังคงมีความจำเป็นต้องพัฒนาด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เช่น สถานที่ ได้แก่ พื้นที่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ห้องน้ำ องค์กรความรู้ด้านการเกษตร ได้แก่ การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การบำรุงรักษาดิน เพื่อให้พืชเจริญเติบโตงอกงามดี สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนโดยมีสินค้าแนะนำแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำสมุนไพร เช่น น้ำตะไคร้ น้ำอัญชัน และชามะลิ ไข่ไก่ ต้นมะลิ และ สินค้าอื่น ๆ ที่ชาวบ้านในชุมชนนำมาเข้าร่วมจำหน่าย สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่ได้ทั้งความเพลิดเพลินและความรู้ นำกลับมาประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพได้ และเห็นอื่นใดคือได้เรียนรู้ เข้าใจ ภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นรากฐานของไทย ได้สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ชนบทธรรมนิยม ประเพณี รูปแบบกิจกรรมและการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย และส่งผลให้เกิดรายได้แก่ชุมชนจากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร

2. การน้อมนำองค์ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่ 9) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาของชุมชน พบว่าชุมชนมีการน้อมนำองค์ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการสร้างฐานการเรียนรู้เป็นรูปแบบการบรรยายและสาธิต จำนวน 5 ฐาน ๆ ละประมาณ 20-30 นาที ได้แก่ 1. ฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเกษตรกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2. ฐานการปลูกมะลิ 3. ฐานการเลี้ยงไก่ไข่ 4. ฐานการทำปุ๋ยใช้ 5. ฐานสาธิตการแปรรูปผลผลิต รวมเวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง โดยจะประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยวก่อนนำเสนอกิจกรรม สอดคล้องกับ บางเตี้ย กันทิสา และฤาเดช เกิดวิชัย (2558) ทำการศึกษาเรื่อง การทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ารูปแบบการทำการเกษตรผสมผสานมีความสอดคล้องกับทฤษฎีใหม่ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อาชีพเกษตรกรรมนอกจากเป็นการเลี้ยงชีพแล้วยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้านแนวคิดในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรนั้นสอดคล้องกับแนวคิดทางเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน คือ มีการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล

และภูมิคุ้มกันตนเอง ในขณะที่เดียวกันปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ ความเพียร อดทน ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนปัญหาและอุปสรรค คือ ปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศที่แปรปรวน และภัยธรรมชาติต่าง ๆ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จากการวิจัยยังพบว่าหากชุมชนมีความต้องการให้การดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร “สวนเกษตรผสมผสานครูสมศรี” ประสบความสำเร็จ มีความจำเป็นต้องดำเนินงานภายใต้องค์ประกอบความสำเร็จการทำการเกษตรผสมผสาน ซึ่งประกอบด้วย 1) องค์ประกอบทางเศรษฐกิจ แรงจูงใจในการเกษตรผสมผสานเพื่อแก้ไขปัญหารายได้ที่ไม่มั่นคง 2) องค์ประกอบทางลักษณะจิตใจและพฤติกรรมของเกษตรกร มีการมุ่งอนาคตใฝ่หาความรู้ และควบคุมตนเองในสังคมทุนนิยม ทำให้ไม่มีความคิดที่จะละทิ้งอาชีพเกษตรกร รวมถึงมีความมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จในการทำการเกษตรผสมผสาน 3) การสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น การมีเจ้าหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีความรู้ให้คำแนะนำ หน่วยราชการต่าง ๆ สามารถวิเคราะห์พื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมที่เหมาะสม การคัดเลือกเกษตรกรที่มีความตั้งใจโดยผ่านกระบวนการที่เหมาะสม สามารถเป็นต้นแบบความสำเร็จและถ่ายทอดแรงจูงใจให้กับบุคคลอื่นในชุมชน ให้เกิดความอยากทำเกษตรแบบยั่งยืน

3. การศึกษาความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน พบว่าความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเรื่องเจ้าหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสเอาใจใส่นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ให้ความรู้และคำแนะนำอย่างเหมาะสม เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกให้บริการเพียงพอ เส้นทาง การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด ความปลอดภัยในการเดินทาง ห้องสุขาสะอาดเหมาะสม เพียงพอ สถานที่รับรองเหมาะสมเพียงพอ สภาพแวดล้อมมีความร่มรื่นเป็นธรรมชาติ ความปลอดภัยของสถานที่ ความปลอดภัยในการทำกิจกรรม และสถานที่จอดรถเหมาะสมเพียงพอ ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และความสะอาดของสถานที่อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ นิลาวัลย์ อินทคง, สุพัตราศรีสุวรรณ และสุรินทร์ นิยมางกูร (2562) พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการจัดการ ด้านสภาพพื้นที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

สรุป

1. จากผลการดำเนินการวิจัย สรุปได้ดังนี้
 - 1.1 จากการสัมภาษณ์พบว่าชาวบ้านยังขาดการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนได้
 - 1.2 จากการประชุมกลุ่มพบว่าชาวบ้านในชุมชนเองยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่เพียงพอ
2. จากผลวิจัยดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ
 - 2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนอย่างยั่งยืน
 - 2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การบริหารจัดการสร้างฐานเรียนรู้เชิงปฏิบัติการรูปแบบเกษตรผสมผสานในครั้งนี้ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงครามได้ โดยเป็นฐานการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมเหมาะสมกับจุดเด่นของจังหวัดที่มีความหลากหลาย ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ ได้แก่ ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำท่าคา ดอนหอยหลอด ป่าชายเลน และการไหว้พระตามวัดต่าง ๆ ซึ่งฐานเรียนรู้เชิงปฏิบัติการรูปแบบเกษตรผสมผสานนี้จะเป็น

แหล่งท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกิจกรรมทางการเกษตรและการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นการส่งเสริมซึ่งกันและกันโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการและเป็นฐานเรียนรู้ที่ชุมชนในท้องถิ่นเรียนรู้ร่วมกันและบริหารจัดการร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่สนับสนุนทุนวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณสวนเกษตรผสมผสาน ครูสมศรี และประชาชนในชุมชนหมู่ 6 ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ให้ความสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *เกษตรกรรมยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://esc.doae.go.th/wp-content/uploads/2018/11/.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล: 26 กุมภาพันธ์ 2564).

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2543). *รายงานสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศไทยปี 2542*. กรุงเทพฯ: กองสถิติและวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.siamarchives.com>. (วันที่ค้นข้อมูล: 19 เมษายน 2564).

กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม. (2564). *บรรยายสรุปจังหวัดสมุทรสงคราม*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: www.samutsongkhram.go.th. (วันที่ค้นข้อมูล: 20 มีนาคม 2564).

เทศบาลตำบลบางนกแขวก. (2564). *ข้อมูลสภาพทั่วไป*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.bnk.go.th/index.php>. (วันที่ค้นข้อมูล: 28 กุมภาพันธ์ 2564).

นิลาวัลย์ อินทคง, สุพัตรา ศรีสุวรรณ และสุรินทร์ นิยมางกูร. (2562, กรกฎาคม-ธันวาคม). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(2), 83-92.

บางเดี่ยว กันทิสรา และฤาเดช เกิดวิชัย. (2558). *การทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาหมู่บ้านเกษตรก้าวหน้า หมู่ที่ 14 ต.ชัยสน อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.journal.grad.sru.ac.th/downloads/journal/7-1/14.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล: 20 มีนาคม 2564).

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2564). *วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://ssru.ac.th/about_vision-and-strategy.php#strategic. (วันที่ค้นข้อมูล: 26 กุมภาพันธ์ 2564).

วิจารณ์ พานิช. (2557). *นวัตกรรมสู่การเป็นประเทศแห่งการศึกษา*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/565909>. (วันที่ค้นข้อมูล: 17 กรกฎาคม 2564).

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, จิรุฒิ เสมาคำ, วิฑูรย์ ปัญญากุล และไชยา เฟื่องอุ่น. (2555). *เกษตรกรรมทางเลือก: ความหมาย ความเป็นมา และเทคนิควิธี. เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก (บรรณาธิการ). หนังสือประกอบงานสมัชชาเกษตรกรรมทางเลือก ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาพระนครศรีอยุธยา. (2564). *ฐานการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ธรรมชาติศึกษา*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.ay-sci.go.th/aynew/main-activities/sufficiency-economy/>. (วันที่ค้นข้อมูล: 26 กุมภาพันธ์ 2564).

สุมาลี ชัยเจริญ. (2557). *การออกแบบการสอน หลักการ ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์ สาขาเทคโนโลยีการศึกษา.

- M Sznajder, L Przezborska and F Scrimgeour. (2009). *Agritourism*. UK: MPG Book Group.
- Likert, Rensis. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale”, *Reading in Attitude Theory and Measurement*. P.90-95. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.